

Sygn. akt III CSK 465/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko J. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 października 2015 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 maja 2014 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny, w wyniku apelacji powoda A. K., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 października 2013 r. oddalający powództwo, w ten sposób, że zasądził od pozwanego J. B. na rzecz powoda A. K. tytułem zwrotu udzielonych pożyczek kwotę 154302,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo ustalając, że w dniu 30 października 2006 r. powód A. K. zawarł z pozwanym J. B. umowę pożyczki pieniężnej w wysokości 100 000 zł. Zgodnie z postanowieniem umowy, kwota ta miała zostać zwrócona do dnia 31 marca 2007 r. Ustalono, że od udzielonej kwoty pożyczki powód będzie otrzymywał odsetki w wysokości 12%. Strony zawarły dwie kolejne umowy pożyczki: w 2006 r., a następnie w 2008 r. Powód w piśmie z dnia 11 lipca 2012 r. wezwał pozwanego do zapłaty całej kwoty wynikającej z umowy pożyczki z dnia 30 października 2006 r. wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 100 000 zł od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia zapłaty w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany wykazał, że spełnił świadczenie w postaci zwrotu pożyczki. Uczynił tak między innymi dlatego, że powód nie wzywał pozwanego do spłaty zadłużenia przez kilka lat, a gdyby pozwany nie spłacał pożyczki, powód nie udzielałby mu kolejnej pożyczki w kwietniu 2008 r. w kwocie 100.000 złotych.

Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia dokonane przez Sąd Okręgowy w zakresie okoliczności dotyczących udzielenia pożyczek, przyjął jednak, że nie wykazano faktu spłaty kwoty pożyczki. Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe poprzez przesłuchanie pozwanego po odebraniu przyrzeczenia, a także przeprowadził dowód z akt Sądu Okręgowego w K. (sygn. akt: .../11 i .../09) oraz protokołów przesłuchania świadków złożonych w sprawie Ds. .../10/D. Dowody te Sąd Apelacyjny dopuścił na rozprawie apelacyjnej poprzedzającej wydanie wyroku i przeprowadził je po jej zamknięciu, przed ogłoszeniem wyroku. Wszystkie te dowody wskazują zdaniem Sądu Apelacyjnego, że pożyczki pomiędzy stronami i pożyczki pozwanego udzielane A. J. były ze sobą powiązane o tyle, że sposób

spląty pożyczki przez A. J. pozwanemu warunkował spląty pożyczki przez pozwanego powodowi.

Pozwany J. B. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 maja 2014 r. Wskazał przede wszystkim na naruszenie przepisów postępowania prowadzące do nieważności postępowania. Te zarzuty dotyczyły nienależytego umocowania pełnomocnika strony przeciwnej (art. 379 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 88 k.p.c.) oraz pozbawienia powoda możliwości obrony jego praw przez pozbawienie możliwości zapoznania się z aktami spraw karnych i protokołami przesłuchania świadków w sprawie Ds. .../10/D (art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 9 k.p.c.). Ponadto według skarżącej doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 271 k.p.c. przez naruszenie zasady bezpośredniości przeprowadzenia dowodów; art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów; oraz do naruszenia art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 309 k.p.c. przez przeprowadzenie postępowania dowodowego i dokonanie ustaleń faktycznych w oparciu o dowód z akt postępowania nieznaną w postępowaniu cywilnym. W końcu zdaniem skarżącego Sąd drugiej instancji naruszył art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. przez brak odniesienia się przez Sąd do części materiału dowodowego i nierozpoznanie zarzutu zgłoszonego w sprzeciwie od nakazu zapłaty postępowaniu. W ramach pierwszej podstawy skargi kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

Na tych podstawach skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i wyroku Sądu drugiej instancji oraz zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, także o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa prawnego przez radcę prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwsze należy ocenić zarzuty dotyczące ważności postępowania przed Sądem drugiej instancji oraz zarzuty dotyczące zgodności

z prawem postępowania dowodowego przeprowadzonego w drugiej instancji. Od ich skuteczności zależy, czy usprawiedliwiona jest ocena pozostałych zarzutów tej skargi.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty dotyczące umocowania pełnomocnika procesowego pozwanego do występowania w przedmiotowej sprawie w imieniu powoda. Zgodnie z treścią art. 88 k.p.c. pełnomocnictwo procesowe dzieli się na ogólne, będące umocowaniem pełnomocnika do prowadzenia w imieniu mocodawcy wszelkich spraw toczących się z jego udziałem, oraz szczególne, upoważniające pełnomocnika do prowadzenia poszczególnych spraw, wymienionych w treści pełnomocnictwa. W niniejszej sprawie pełnomocnik powoda – adwokat J. S. legitymował się udzielonym przez powoda pełnomocnictwem do jego zastępowania w sprawie o zapłatę przed Sądem Okręgowym, prawdopodobnie w K. (ze względu na nieczytelny zapis) oraz we wszystkich instancjach. Już same te zapisy, bez bliższego wyjaśnienia treści stosunku prawnego pełnomocnictwa, pozwalają na uznanie, że pełnomocnik powoda był umocowany do zastępstwa procesowego powoda we wszystkich sprawach o zapłatę mogących się toczyć przed Sądami Okręgowymi (lub przed Sądem Okręgowym w K.) i odpowiadającymi im sądami drugiej instancji. Ponieważ w przedmiotowej sprawie nie zachodzi potrzeba legitymowania się pełnomocnictwem szczególnym, przedstawione umocowanie stanowi wystarczającą podstawę do zastępowania powoda przed Sądami obu instancji.

Należy natomiast zgodzić się ze skarżącym w tym zakresie, w jakim kwestionuje sposób przeprowadzenia dowodu z protokołów zeznań świadków i stron zawartych w aktach .../11 i .../09 na okoliczność spłaty pożyczki. Co do zasady poszczególne protokoły zeznań świadków, stron, opinii biegłych zawarte w innych aktach sądowych są dokumentami w rozumieniu art. 244 k.p.c. (zob. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2006 r., V CSK 59/06, niepubl.; z dnia 24 sierpnia 2011 r., IV CSK 535/10, niepubl. oraz z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 142/11, niepubl.). Oznacza to, że możliwe jest, bez naruszenia wynikającej z art. 235 k.p.c. zasady bezpośredniości dopuszczenie dowodu z poszczególnych, ściśle określonych dokumentów. Wydając postanowienie dowodowe Sąd powinien ujawnić te dokumenty w taki sposób, aby strony mogły się ustosunkować do

treści każdego z tych dokumentów i zgłosić odpowiednie wnioski (por. w tym zakresie wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 1997 r., III CKN 1/97, niepubl.; z dnia 19 października 2011 r., II CSK 20/11, niepubl.). Tych wymagań nie spełnia kwestionowane w skardze kasacyjnej postanowienie dowodowe Sądu Apelacyjnego ograniczające się do ogólnego opisu, iż chodzi o wszystkie protokoły przesłuchań stron i świadków zawarte w aktach innej sprawy, bez wyraźnego wskazania danych przesłuchanych osób, dat przesłuchań oraz stron akt związkowych obejmujących te dokumenty. Z tego względu należy uznać, że doszło do zarzucanego w skardze kasacyjnej naruszenia art. 244 § 1 w zw. z art. 309 k.p.c. Uchybienie Sądu Apelacyjnego w zakresie przeprowadzenia dowodów z protokołów przesłuchań w sprawach karnych idą jeszcze dalej albowiem dowody te, dopuszczone na ostatniej rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku, zostały przeprowadzone po zamknięciu rozprawy. W ten sposób, poza już wytkniętymi wadami postanowienia dowodowego, strony zostały pozbawione możliwości odniesienia do tego materiału dowodowego przed zamknięciem rozprawy.

Podobnych uwag i ocen nie można odnieść do dowodów z protokołów przesłuchań świadków w sprawie Ds. .../10/D zawnioskowanych przez powoda w piśmie procesowym z dnia 13 maja 2014 r. (k. 355) doręczonym stronie przeciwnej. Do pisma zostały załączone kserokopie protokołów przesłuchań konkretnych osób, potwierdzone za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika procesowego powoda.

Nie mogą odnieść żadnego skutku te zarzuty skargi kasacyjnej, które opierają się na treści art. 233 § 1 k.p.c.. Zgodnie bowiem z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Z przytoczonego przepisu wynika wniosek, że obejmuje on wszystkie twierdzenia skarżącego, które dotyczą wadliwości w określeniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a więc przebiegu zdarzeń lub stanów rzeczywistości oraz oceny mocy i wiarygodności dowodów, prowadzących do ustalenia faktów. Wyłączenie to dotyczy całej sfery ocennej, a zatem objętej zasadą swobodnej oceny dowodów. Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (por. wyrok Sądu

Najwyższy z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, niepubl.). W art. 398³ § 3 k.p.c. nie zostały wymienione przepisy, których naruszenie w związku z tym wyłączeniem nie może być przedmiotem kontroli kasacyjnej. Przepisy te nie mogą tym samym być także objęte zarzutami wypełniającymi drugą podstawę kasacyjną. W judykaturze prawidłowo jednak przyjmuje się, że komentowany przepis przede wszystkim dotyczy art. 233 § 1 k.p.c., który określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, Nr 4, poz. 76 i z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, niepubl.; z dnia 9 października 2014 r., I CSK 544/14, niepubl.).

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej zupełnie wyjątkowo, mianowicie tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, Nr 4, poz. 83, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, z dnia 19 listopada 2009 r., IV CSK 219/09, z dnia 29 września 2010 r., V CSK 55/10). W związku z tym trzeba uwzględnić, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera niezbędne elementy, które pozwalają na dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia. Inną natomiast rzeczą jest prawidłowość tych wywodów, którą ocenia się na podstawie innych przepisów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje, że o prawidłowym zastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania. Tym samym brak stosownych ustaleń, będący wynikiem wskazanych uchybień w zakresie postępowania dowodowego, nie pozwala na ocenę sformułowanych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

eb